

Štev. 3.

V Ljubljani, dne 1. februvarja.

1886.

Sreča.

I.

Njer mavrica se vprè v goré, vodé, livade,
 O vznôžji sreče zlato jabolko imade.
 Ta zlati dar si prisvoji zemlján,
 Če neopažen srečno se do nje prikrade.“
 Pravljiici ti mladenič verujóč
 Srénó napóti po bogate se zaklade.
 Željnó v prikazen to vabljívo zróč
 Čez reke brodi, drzno skaka čez prepade;
 Ne straši ôstra, trnjeva ga pot,
 Kaj njemu to, da krvavé mu nôge mláde!

Naprej hiti, naprej... zdaj bo pri nji; —
 A ta nakrát se vmakne mu v meglâ grmade...
 Mladenič tak je tisočkrti vsák:
 Pred dušo nada čara mu sijajne vzgráde,
 Češ: „tu boš srečno bival neki dan“;
 A ko pri vходу že je, stavba vsa razpade.
 Za srečo leta vsak, ki tu je ní,
 In upa vedno, dàsi vse lažó mu nade, —
 Da šteje revež stokrat sto prevár,
 Ko ude trudne k zadnjemu počitku klade.

II.

Pravljíca le čaróбно se glaseča,
 Nam um mameča in srcé dražeča,
 Prikazen zračna, krasna, pestrosojna,
 A bliskoma se v prazni nič gubeča, —
 To zemlje sreča je! Na zemlji biva
 Pač sreče le odsev, ne stalna sreča.
 Dej, zgrabi, drži zlate žarke solnčne

In véderno,*) ki hči jim je blesteča!
 Kot teh, ne moreš sreče udržati:
 Ni luči, sreče dom ta zêmska ječa.
 Navzgór oči — za žarkom solnca zlatim,
 Tam vir je luči: solnca plamna sveča!
 Navzgór srcé — v višave rajskosvetle,
 Tam sreča biva véčno obstoječa!

S. Gregorčič.

*) mavrico.

Solncu.

Solnce, ljubo solnce,
 Neba gospodar!
 Zemlji krasne luči
 Daješ svitli žar.

Sijaj tudi meni
 V bolno mi srcé:
 Žarke novih upov
 Vlivaj, vdihaj v mè.

Milče Gabrovič.

Jan Lego.

Jan Ant. V. Lego je jedna tistih redko usejanih zvezd na nebu slovanskem, ki ne gojé slovanske ideje samo teoretično, ampak tudi praktično. On je prvi zastopnik dejanske slovanske uzajemnosti, duševni oče nade-polne slovenske in češke mladine; on je „pravý apoštol vzajemnosti českoslovińské.“

Jan Lego se je narodil 14. sept. 1833 v Lhoti pri Zbirovu — oče mu je bil zaslužen učitelj — in je študoval na plzenskem gimnaziji. Praktikoval je v zbiroških železarnah, kjer se je pečal poleg svojih uradnih ur goreče s slovanskimi nauki. Sosebno je zaželel poblíže spoznati nadarjeni, a nesrečni slovenski narod in njega lepe pokrajine. Ta želja ga je gnala na slovanski jug, da se je odpovedal svoji službi in nastopil 1. julija l. 1857. službo pri političnih uradih. In od tega časa se začinja njegova blagodarne delavnost na prosep zlasti československe uzajemnosti. Budil in poučeval je svoje brate mej Slovenci in v domovini ter napisal mnogo o Slovencih za brate svoje Čehe.

Dopisaval je iz Kamnika v Šimáckov „Posel z Prahy“, iz Ljubljane v Melišev „Dalibor“ in Mikovčev „Lumir“, iz Trsta v „Národní Listy“. Jan. Bleiweisa je podpiral s češkimi listi za njegove „Novice“. V „Slovník naučný“ je pisal životopise slovenskih pisateljev in članke o pomorskih stvaréh, v katerem področji je on prvi češki pisatelj. V „Světózor“ (1872—73) je pisal slike s Kranjskega in iz Istre in o slovenskih stvaréh v „Ruch“ (1880), v „Zlatou Prahou“ (1884) in v časopis „Škola a život“ (1885). Lego je tudi sotrudnik našega „Slovana“; sosebno zanimiv je spis njegov „O preporodu češkega naroda“.

Za njegovega delovanja na Slovenskem je še treba povedati, da je deloval tudi pri ustanovitvi slovanske narodne čitalnice leta 1861. ter sam izuril pevce za prirejene koncerte.

Povsod nas je izpodbujal na delo. Na njegovo pri-govarjanje je razpisal Jan. Bleiweis nagrado za najlepšo

skladbo „Kdo je mar?“ Sam Lego je koj nabral med znanci 19 goldinarjev ter jih oddal Bleiweisu, da jih izda v rečeni namen. Cetirinajst gospodov je dalo po 1 goldinar, lekarnar Bučar 5 goldinarjev; tudi Jan. Bleiweis je priložil nekoliko, a F. Trpinec že znamenitejši donesek. Bilo je to leta 1859. ali 1860., ko še Slovenci niso imeli nobenega pravega zbora. S tem je hotel izpodbuditi slovenske skladatelje na večjo delavnost; hotel je doseči, da bi slovenski zbor bil častneje

zastopan v koncertih, a slovenska narodnost da bi s tem tudi v salonu kazala svoj značaj. In res, to je dosegel. Od te dobe je bila na programu vsakega koncerta „Filharmoničnega društva“ nova skladba.

Lego podpira neprestano naše „Dramatsko društvo“, in „Slovenska Matica“ ga je izvolila za izredne zasluge, ki si jih je pridobil za njo, za častnega uda. Njegova zasluga je, da so položili bogati Čehi že na stotine zlatov na žrtvenik slovenske domovine v imenu slovanske uzajemnosti. Naš zgodovinar se bode spominal njegovega imena z največjo častjo v kulturni zgodovini.

Najlepši uzor Slovana pa se kaže Lego, da zbira okrog sebe československo mladino. Duševno in gmotno podpira slovenske dijake,

ki se hoté učiti češčini, in sam nam je rekel v Pragi, da ima že toliko učencev na Slovenskem, kolikor jih je imel Krist. A ima jih že zdaj čez sto in mnogo spisov so že preveli iz češkega po njegovem trudu. Takih mož nam je treba!

Ozdravevši od dolge bolezni, preuzel je naposled l. 1875. službo uradnika pri „Českem muzeji“ v Pragi. Z živo besedo deluje v različnih društvih za poznavanje slovenskega národa; in da Lego ni samo sin češkega národa, ampak tudi naš, pokazal je pri našem prihodu v zlato Prago.

Bog nam ohrani še mnogo let „miláčka“ češke in „ljubljenca“ slovenske mladine!

Jan Lego.

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Proti štirim se je prikazala prva teška in okorna karosa izmed hiš šentvidske vasi. Pozdravljali so jo topovi na ljubljanskem gradu, po mestu pa so zapeli zvonovi, da je vsakdo vedel, da je ravnokar stopil cesar Leopoldus na ljubljansko polje.

„Sedaj bodi pripravljen, frater Herbarte!“ izpregovoril je Volk Engelbreht k bratu Herbartu, kateremu se je očitno poznalo, da ga teži ogovor, s katerim je imel pozdraviti Njega Veličanstvo.

„Rajši bi šel v turško bitko,“ izdihnil je general, „kjer se koljejo glave ter izgublja življenje! Vojak ni govornik, in res ne vem, čemu nisi ti preuzel tega govora!“

„Jaz sem govoril v Trziči,“ dejal je deželni glavar zavestno, „in povsod že tudi ne morem biti! Sicer je pa cesar Leopoldus tako milostiv, da se ti bode takoj srce raztajalo in da ti bode sama tekla iz ust udanosti beseda! Ojači se torej, hrabri moj general!“

„Kaj hočem! Sedaj tičim v pasti!“

Na to si je general obrisal potno čelo ter v duhu še jedenkrat premler svoj ogovor, o katerem piše naš letopisec, da je bil „eine zierliche Oration“.

Takrat je dospela dolga vrsta cesarskih karos do mesta, kjer si je postavil Aricaga svoje jezdece. Z rjovečim glasom jim je zapovedal, da so izkazali salut vladarju; istotako je komandoval tudi baron Janez Ljudevit svojim kompanijam salut: zapele so trombe, začul se je turškega bobna doneči glas, in globoko do zemlje so se povесili ponosni praporji!

Obstal je cesarski voz in Leopoldus je poklical oba generala k sebi. Pridirjala sta od jedne strani baron Gall, od druge pa Aricaga ter tik voza poskakala s sedla in oddala konja cesarskim trabantom. Razoglava sta pristopila potem ter z globokimi pokloni poljubila belo roko, katero jima je iz voza podalo Njegovo Veličanstvo.

„Trudno je vaše telo od nemške vojne sem, mi liber baro!“ ogovoril je cesar barona Galla z veliko milostjo. Upajmo, da se bode te odpočili pod našim vladarstvom, ker bodemo mir bolj ljubili, nego krvavo vojno. In tudi vam mora to ugajati, ker ste svoje življenje že tako prenapolnili s slavnimi deli, da nimate skoro mesta za zopetno slavo!“

Od sreče je okamnel Janez Ljudevit. A prej nego je mogel kaj odgovoriti, obrnil se je Leopoldus k Aricagi.

„Častno znamenje nosite na svojem lici, polkovnik — tu je pokazal na brazgo, ki se je svetila Aricagu na črnkastem obrazu. „Veseli nas, da imamo tako zvestega in hrabrega služabnika!“

Nagnil je glavo ter dvignil z roko, da se je voz dalje odpeljal. Ta dva pa sta zopet sedla v sedlo.

„Tolike milosti! Bog nam ohrani takega vladarja dolgo let!“ izpregovoril je baron Janez Ljudevit.

„Za takega vladarja umreti na bojnem polji, to bi bila moja želja, gospod obristlajtenant!“ dostavil je Aricaga naudušeno.

Med tem je bila cesarska karosa dospela do šotora. Ondi je stopil cesar Leopoldus ž nje ter najprej govoril nekaj besed s Caraffo, papeževim nuncijem. Potem pa je stopil v šotor ter sedel na rdeči stol; tik njega je sedel nadvojvoda Viljem. Zopet so zagrmeli z grada topovi in množica je kričala svoj „vivat!“

General Herbart se je približal cesarkemu stolu ter z zgoraj omenjenim kratkim, a prijetnim ogovorom pozdravil vladarja kot „dežele dediča“. Govoreči vojak je napravljaval utis neokornosti in prav močno mu je bilo srce pod jeklenim oklepom. Končavši se je spustil na kolena ter klečeč poljubil Leopoldu roko. Za njim so prišli vsi visoki stanovi na vrsto: jeden za drugim so poljubljali cesarju roko. Leopoldu je bilo tedaj dobro dvajset let, in njegov deviški obraz, na katerem ni bilo o bradi nikakega sledu, kazal je pravilne črte, da ga ni kazila čez mero debela spodnja ustnica, katero še danes lahko opazujemo na starih trdnjakih, nosečih podobo njegovo. Ali navzlic svoji mladosti se je vedel tisti dan s celim ponosom pravega vladarja in niti za trenotek ni opešal med težavno in brez dvojbe tudi dolgočasno ceremonijo, kateri se je moral podvreči, če je hotel še tisti dan dospeti v belo mesto ljubljansko.

Ko je bilo poljubljanje izvršeno, zadonele so zopet trombe, in znova se je oglašal turški boben, v znamenje, da se ima pričeti slovesni uhod. Ker je naše mesto še le pred kratkim imelo v svoji sredi visokega potomca Leopoldovega in ker nam je še vsem dobro v spominu, kako je slovensko mesto v najnovejšem času sprejemalo svojega vladarja, ne bode brez zanimivosti, če opišemo Leopolda uhod v naše mesto, ki se je pred več nego dvesto leti vršil in ne manj slovesno, nego uhod potomca Frana Josipa.

Preteklo je dobre pol ure, da se je uvrstil dolgi sprevod. Na čelu je jezdarila kompanija izbranih karlovških plemičev: že večkrat omenjena telesna straža generala Herbarta. Zapovedoval ji je junak Simonović, kateremu je bila dana prilika razkazovati celo svojo jezgarsko spretnost. Iz mesta je bil prijezdil na neosedlanem konji ter ga sukal in z ostrogami mučil, da je žival skakala in se vspenjala na vse mogoče načine. Vse se mu je čudilo, ko je z junaško desnico krotil svojega vranca ter mu neomahljivo sedel na širokem hrbtu. Sedaj, ko je bilo zopet v mesto odriniti, izkazal se je Krištof Simonović še večjega čarobnika: podil se je na konji stoječ (kakor umetni jezdec denašnjega časa) pred tolpo svojih stražnikov ter brzdal konja z jedno roko, z drugo pa je sukal pet vatlov dolgo sulico in niti za trenotek ni izgubil ravnotežja, dasi je jezdil po stezah, ki so bile tedaj v naši Ljubljani še mnogo slabije, nego so danes, in dasi je kakor z loka izprožena pušica švigal sedaj tja sedaj sem.

Ob cesti sta stala gorenjska kmetiča z rdečimi telesniki. Sveta sta poznala ravno toliko, kolikor ga je uro daleč ležalo okrog domače vasice.

„To ni krščanski človek,“ dejal je prvi bojzljivo; „ta mora biti s hudičem v zvezi!“

„Prav praviš! bomo pa že spet slišali, da ga bodo kje na grmadi sežgali!“

Prekrižala sta se oba in s čudno grozo zrla za junakom, ki je konja neprestano naganjal ter vihtil svojo sulico. Ko mu je pri tem divjem jezdarjenji žvenketala okrog vitkega telesa kriva turška sablja ter so mu s kalpaka frfetala peresa, bil je zares precej grozovitega pogleda, in to tembolj, ker mu je okrog ram plapolala tigrasta kozuhovina! Prepričani smo, da jih je bilo tisti dan mnogo na ljubljanskem polji, ki so bili za trdno uverjeni, da je to čarobnik; katerega bodo nekdanj trgali hudobni duhovi v peklenskem ognji.

Za čudnim tem jezdecem so peljali v sprevedu pet prav krasnih turških konj, pokritih z dragocenimi šabrakami. Za tem se je vrstila cela tolpa hrvaških jezdecev; za Hrvati pa je vodil baron Janez Ljudevit svoje štiri kompanije kranjskega viteštva.

Za njim se je odprla dolga vrsta tako imenovanega cesarjevega spremstva, o katerem nam naš letopisec na drobno poroča. To spremstvo se je vrstilo tako le: 1. nadvojvode Viljema dvorni furir; 2. dva konjska stražnika istega nadvojvode; 3. šest in dvajset nadvojvodovih jezdiških konj krasno pregrnenih; 4. šest cesarskih „ha-

čirjev“; 5. šest in dvajset cesarskih jezdiških konj, isto tako krasno pregrnenih; 6. cesarjev dvorni furir s svojim hlapcem; 7. šest nadvojvodovih trombarjev; 8. ravno toliko cesarskih trobentačev; 9. cesarski vojni bobnar; 10. zopet šest cesarskih trobentačev; 11. cesarski in nadvojvodovi dvorni gospodje, grofi in baroni, katerim se je pridružilo tudi deželno plemstvo; 12. deželni glavar Volk Engelbreht in vicdom Friderik grof Attems, oba na konji; 13. nadvojvoda Viljem, na konji, in okolo njega njegovi trabanti; 14. nadvojvode hačirji; 15. državni in podedinski pokrajni glasniki; 16. vicmaršal grof France Lamberg, z golim mečem v roki; 17. cesar sam na konji s svojimi trabanti; 18. papežev nuncij; 19. cesarjevi in nadvojvodovi dvorni plemiči; 20. zopet šest cesarjevih trombarjev z bobnarjem; 21. cesarskih trabantov vicstotnik grof Oettingen; 22. cesarjevi hačirji; 23. štiri in dvajset cesarjevih in nadvojvodovih karos; 24. polkovnik Aricaga s svojimi kompanijami.

To je bil bliščeči spreved, ki se je istega dne premikal proti našemu mestu. Lahko je umeti, da so mogli veliki gospodje tedaj prav počasi potovati, če niso hoteli koj spremstva pogubiti, in da so morali marsikak cekin s seboj uzeti, če niso hoteli na potu od glada poginiti. —

(Dalje prihodnjič.)

Drobne povesti.

Češki pisal Svatopluk Čech. Poslovenil S. S.

II.

Slikarska bistrournost.

Soparnega letnega popoldne sta korakala dva mladenca po prašni cesti. Prvi je bil visoke, toliko dane previsoke postave in je imel podolgasto izrazovito obličje, kateremu so dajali črni, na ramena padajoči kodri in slikovito zavihane brke posebno romantično mičnost. Na prvi pogled si spoznal v njem slikarja. Njegova ogorela polt, zanemarjena obleka in vejica zelenega grma z velim lesnim cvetjem za šiljastim slikarskim klobukom, vse to je kazalo, da se vrača z daljšega izleta v gorah, katerih bledomodra silhueta se črta tam za lesi, na daljnem obzorji.

Drugi mladenič, ki se je trudil v neki oddaljenosti za prvim, bil je niske in čokate postave; in njegovo okroglo, nekoliko napihneno obličje z niskim čelom je izražalo bolj nebeško priprostost nego umetniški duh. K temu obličju je delala jako neprikladno sosodstvo široka baržunasta slikarska čepica in različno slikarsko orodje in priprava — cel prenesljiv atelijé — ki se je premetaval po njegovem upognenem hrbtu na vse strani.

„Da ne bi v duhu te druge osebe ponižali le na samega slugo prvi, moram vam povedati, da je bil nositelj atelijeja prijatelj črnolasega slikarja. Postal je pa tako le. Kakor sin gospodarja, kateremu je oni ob vsaki sezoni ostajal pravilno dolžan, prišel je z najemnikom slikarjem v mnogovrstno dotiko, in to je vzbudilo v njem

brzo gorečo ljubezen do uzvišene slikarske umetnosti. Naš slikar jo skrbel nesebično za unetega mladiča in ga je posvetil brezplačno v prve začetke svoje umetnosti, kakor so: prenašanje stojala, donašanje barev, pometanje in snaženje atelijeja. Ko mu je pa poslužni učenec pred umetnikovim izletom v gore boječe rekel, da si je priščedil dosti danarja, da bi ga mogel spremljati in da bi ga taka pot na učiteljevi strani neizrečeno tešila, pogledal je učitelj na njegov široki hrbet in privolil.

Tako smo se sešli z obema na poti domov. Omeniti moram, da sta se vračala s polnimi deskami mnogovrstnih načrtov, pa s čisto praznimi žepi. Poslednji ostanek učenčevih prihranjenih denarjev je izginil danes zjutraj pri izvrstnem obedu za širokim pasom gostilničarjevim v podgorskem mesteci.

Prišla sta do stare košate lipe, katere senca je bila zelo vabljiva. Slikar se je usedel med dve korenini in uprl kodrasto glavo ob kamen s tako sibirskim izrazom, kakor bi počival v najmečjem in najlepšem naslanjalu. Leno na pol zaprte oči njegove so počivale v nemem užitku na širni prostorni krajini. Učenec je zložil atelijé na tla, sedel poleg slikarja, uprl roki o kolena in skril obličje v dlani.

„Glej, Bobše,“ začel je čez kratko slikar, „kako mnoga krasota dremlje tudi v taki vsakdanji krajini!

Poglej le to krásno barvo modrega neba, kako niže proti obzoru nanagloma bledeva, kakor bi jo bolj in bolj zrejeval; in kako se doli v belkastem obrobku njenem riše vitki zvonik cerkve in strehe tihe vasice. Ko se nagne k njim solnce —

„Oh, bože!“ stokal je pri sebi Bobeš. „O prenočišča bi ne bilo! Kje v svisljih ali v kupu sena se je mogoče dobro naspati. Seno je mehko in diši prijetno. Toda večerja, bože, večerja!“

„Ko se nagne k njim solnce,“ nadaljeval je slikar s šaljivim patosom, „ko oni vitki zvonik razpolovi plamtečo njegovo kroglo; ko zlati križ v polni slavi nebeške svetlobe zablíši in se kavke, obletujoč njegov vrh, v njem zažare kakor ognjeni tiči —“

„In do Prage imava tri dni, ako ne več,“ govoril je glasneje Bobeš. „Kako prideva do tje?“

Slikar je pogledal sedaj z očetovsko resnostjo na izdelanega učenca. „Čuj, Bobše!“ govoril je počasno, vidno bolj v svojo zabavo, „ali poznaš nazore velikega Rousseaua o denarji, o nesrečni tej kovini, katere vražji cvenk neprenehoma ruši prvotno, prirodno skladnost človeškega življenja? Ali veš nadalje, s kakim naudušenjem popisuje ženevski filozof krasoto potovanja brez denarja? Kako mu ugajajo ti božanski koncerti, katere so mu brezplačno prirejali pevci v zelenih vrhovih dreves; čmrliji brneči okrog razkošnega cvetja; potok razpršujoč se na kolesu samotnega mlina, ta prenočišča pod slamnato streho na dišečem senu, ta okrepčanja s kruhom in sirom, katere mu je podajala selska gostoljubnost?“

„Ah, sir sem jedel od nekaj rad!“ dodal je jokavo Bobeš. „Toda dvojim, da nama ga kje podare zastonj. Ako znate latinski, bilo bi morda najbolje, da bi potrkala pri župniku.“

„Bobše! Bobše!“ karal ga je slikar v šaljivem patosu. „Tako razumeš uzvišenost umetnosti?! Hočeš li ponižati božansko Muzo na beraško?! Hotel sem iz tebe nekaj narediti, hotel sem te uzdigniti iz praha vsakdanjosti . . . Toda zdaj obupujem o tebi. Nimaš niti trohice domišljivosti. Stvar je neizmerno priprosta. Do Prage imava tri dni in za te tri dni moram ne le sebi, temveč tudi tebi preskrbeti hrano, pijačo in prenočišče. Denarja za to nimam, moram ga torej dobiti. Kako? Prodati kak načrt? Nihče ga na vasi za spodobno ceno ne kupi. Slikati strope in kazala? Do tega se ne ponižam. No, in vidiš, s tem se razločujemo mi umetniki od vas priprostih ljudi: ti imajo brez izvornih misli denar, mi pa brez denarja izvorne misli. In da se rodi tudi v moji glavi taka misel, za to ti jamčim svojo slikarsko čast!“

Po tem obširnem besedičenju je ustal slikar z gledališnim ponosom in je korakal po cesti dalje. Bobeš je šel za njim z atelijejem, toda spoštovanje njegovo do mojstra in prijatelja ni moglo zadušiti zlovestnih glasov, kateri so se oglašali v njegovi uznemirjeni duši.

V vasi je vzbudil njiju slikarski pojav nemalo pozornost. Povsodi pred postavnimi kočami, katerih lesena, izrezljana slemena so se lesketala v poslednjih žarkih zapadajočega solnca, delale so se skupine množ, žen in otrok, ki so debelo gledali v blebetavem govorjenju za čudno dvojico, dokler ni izginila v durih gostilnice koncu

vasice. Kakor blisk se je raznesla po celi občini vest, da je ostal v gostilnici potujoči slikar s svojim famulom.

Tega dne se je zbral okrog gosposke mize pod sliko kralja Gambrina, okrašenega s kruno in obleko iz mušjih odpadkov, cvet vaščanskega občinstva. Tu so sedeli pominence: gospod župnik, gospod oskrbnik z žafranovo lalsuljo in škrlatastim obličjem, gospod župan, nekoliko znamenitejših sosedov in najnižje gospod učitelj.

Vsi so gledali z napeto pozornostjo na dolge, črne kodre in razmršene brke slikarjeve, na njegov šiljasti klobuk z vejico in velim cvetjem, na čudno čepico njegovega famula in na slikarsko orodje, položeno na klop poleg njiju. Toda niso se ju drznili motiti z izpraševanjem v važnem opravilu.

Oba sta jela in pila nenavadno marljivo. Toda način, kako sta to delala, bil je zelo različen. Slikar je obiral z gracijozno ročnostjo nogo tolstega kapuna, nedavno prvi okras dvora gospoda gostilničarja, in je praznil zraven kupico izvrstnega vina, katero je bil shranil gospod gostilničar za slavnostno priliko, s tako finim nasmehljajem pravega znalca jedi; celo njegovo bitje je žarilo tako obilnost zadovoljnosti, da bi bil gotovo, zagledavši samega sebe v tem trenutku, segel nehote po čopiči in paleti. Bobeš je pa jedel naproti z neko obupno požrešnostjo, časi boječe se ozirajoč čez slikani rob krožnikov, kakor bi se bal, da položi prvi prihodnji trenotek med njega in božanskega kapuna neprestopno ograjo.

Konečno je bila lukulska pojedina končana. Slikar je uzel zobotrebnik in poslužujoč se ga, obrnil se je z gosposko nonchalanco k gosposki mizi z vprašanjem: „Tukajšnja občina je gotovo imovita?“

„No, izmed najrevnejših ravno ni,“ odgovoril je z oholim nasmehom za ostale gospod župan.

„In tukajšnji dvorec je —?“

„Njegove milosti gospoda grofa Hrenovskega iz Hrena,“ odgovoril je sedaj škrlatov oskrbnik z globokim poklonom žafranove glave.

Slikar je bil vidno zadovoljen.

Toda zdaj je preuzel gospod oskrbnik v imenu gosposke mize ulogo izpraševalca.

„Gospod je morda slikar?“

„Da.“

„In vrača se gotovo z umetniškega sprehoda v gorah?“

„Resnično. Toda nenadejano se mi je ponudila ravno tu, v vaši vasici, snov za sliko.“

„Ah?“

„Zelo hvaležna snov. Porabim jo za večjo sliko za letošnjo praško razstavo.“

„Ah, za razstavo?“

„Da, za razstavo. Pomudim se tu iz tega uzroka nekoliko dni.“

Gotovo bi bil strmeči oskrbnik v svojem izpraševanju nadaljeval, ko bi se ne bil uzdignil slikar v tem trenutku in z dobrohotnim voščilom „lahke noči“ zapustil družbe s svojim tovaršem, šaleč se z zardelo služkinjo, ki je svetila tujcema gori do spalnice, iz ka-

tere je bil gostilničar za danes starega najemnika preselil v sušilnico.

Ko sta že oba počivala v prašnih pernica, povedal je mojster učencu, da mu je padla v glavo že na poti skozi vas pričakovana misel. Toda v kazen zaradi slabe vere je pustil Bobša o kakovosti te misli do prihodnjega dne v močni negotovosti.

Spodaj je bila med tem vaška gospoda v nemali razburjenosti. Nihče ni mogel uganiti, kateri kot vasice ali okolice bi mogel dati slikarju snov za sliko, in to zelo za razstavo. Cerkev se ne odlikuje niti po starosti, niti po krasni stavbi; grajski dvorec je iz jednonadstropnega poslopja in nekoliko skednjev, a okrog in okrog vasice je sama ravnina, razdeljena v polja kakor šahovnica. Kaj hoče tu slikati? Pozno v noč je trajalo posvetovanje o tej uganki, dokler ni bilo naposled končano z rzsodbo gospoda župnika, največje vaše avtoritete na polji lepe umetnosti, da je ta slikar najbrže žanrist, ki bode morda slikal kako smetišče s petelinom in s kokošmi ali s kako deklico, ki mede pinjeno mleko.

V očigled tega razlaganja je spala večina vaščanov, neizimši gospoda župnika, danes zelo nemirno.

Drugi dan se je probudilo življenje v vasi preje kakor drugekrati. Povsodi se je kazala velika napetost. Vsak gledalec je bil obrnen k durim gostilnice, od koder je imela priti razrešitev velike zagonetke. Toda slikar je nategoval nepotrpežljivost vaščanov na škripec: ura za uro je minila s svinčenim korakom in šiljasti klubuk z vejico in perjem je še vedno ležal mirno na oknu gostilniške spalnice, viden očem čakajočega občinstva. Naposled po deseti uri je izginil od tod in se pokazal brzo na to v durih gostilnice nad veselim obrazom vitkega slikarja. Za njim je korakal Bobeš, čegar obličje je izražalo do sedaj močno negotovost, s slikarskim stolalom in različnim drugim orodjem.

Šla sta naravnost na vas in se ustavila sredi nje. Slikovita skupina dece se je napravila okrog njiju; ostalo zvedavo občinstvo je hodilo okolo njiju v manjši ali večji oddaljenosti. Že je stajalo postavljeno, vse za slikanje pripravljeno, slikar bega z očmi po vasi. Močno pričakovanje, kje da ostane.

Zdaj! Obrnil se je nazaj k vrsti selskih hiš z lesenimi, izrezljanimi oboji; pogled njegov je šel mimo cerkve, postavne župnije — zdaj se je ustavil za trdno. Slikar je pristopil k stojalu.

Gospod župnik je pogledal zmagonosno na ostalo gospodo in je namignil pomenljivo mali deklici v rdeči suknjici, ki je malo oddaljena od slikarja stala kakor kip poleg krulečega prašiča, naj bi se ne ganila. „Kakor sem pravil, žanrist,“ pošepetal je oskrbniku.

Deklica, ko se je zavedla od svojega strahu, zbežala je brzo s prašičem. Slikar slika mirno dalje. Kaj pomeni to? Da bi morda — ? Nikakor; to ni mogoče.

Nekoliko bolj zvedavih ljudi je pristopilo tesno za slikarja, in pogledavši čez njegove rame na začeto delo, spogledali so se začujeni.

Več ni bilo dvojbe. Pod slikarjevo roko se je prikazoval razločno razbiti oboj, ki se je imel zdaj in zdaj podreti, razmršena slamnata streha nad njim, na pol porušen, razpraskan zid . . .

Neverjetna vest je šla od ust do ust.

Pristopil je župan z oskrbnikom, da bi se na svoje oči prepričala o njeni resničnosti. Došla sta, ko je načrtaval slikar ravno odtrgani okvir pod oknom, zakrpanim z notami.

„Oprostite, gospod,“ začel je v zadregi oskrbnik. „Ktero poslopje slikate?“

„Kakor vidite — šolo.“

„Našo šolo? Za razstavo?“

„Seveda. Označim jo s podpisom: Brslenovska šola, po resničnosti.“

Zastopniki občine so pogledali v zmeteni osuplosti na sebe.

„Pa saj imamo tu mnoga lepša poslopja,“ preuzela je čez malo časa besedo glava občine. „Na primer: cerkev, dvor, župnijo.“

„Po godu so mi ravno taka poslopja. Ukus slikarski je tak kakor drugi: ta ima rad jerebice sveže, oni pa uležane.“

„In podpis pod sliko je neizogiben?“

„Seveda. Sicer bi nihče ne verjel, da je zares na zemlji taka šola.“

Zastopniki, omamljeni po trdoglavnosti slikarjevi, vrnilo so se k ostali tolpi. Nastalo je živo posvetovanje. Po dolgem presledku je pristopil zopet oskrbnik k slikarju z diplomatskim obličjem.

„Dovolite, gospod. Vi pošljete vender svojo sliko zategadelj na razstavo, da bi bila kupljena?“

„Prvič zaradi slave; drugič seveda tudi zaradi denarja.“

„No kaj, ako bi tukajšnja občina sama kupila vašo sliko, ali le samo črtež, takoj ko bode izgotovljena?“

Slikar je odložil čopič; pomišljal se je vidno.

„Morete se tudi omejiti na površen obris,“ govoril je oskrbnik dalje. „Podobnih šol za podrobno sliko najdete tudi drugod.“

„No naj bo,“ privolil je naposled slikar. „Ustrežem vaši volji.“

Povedal je dosti primerno ceno za načrt; oskrbnik mu je veselo stisnil roko in slavni občini brslenovski je padel kamen od srca.

V jednom dnevu je bil črtež gotov. Umetniška njegova cena je bila seveda primerna usodi, ki ga je nedvojbeno čakala.

Ko je odpeljal drugega dne gosposki voz slikarja in tovarša njegovega iz Brslena do najbližje železniške postaje, rekel je mojster Bobšu, ki je zadovoljno dihal od sreče in sitosti: „No, vidiš: taka je slikarska bistroumnost. Iznašel sem novo plodonosno polje slikarstva. Pustim pokrajine, a slikal bodem šole po vaseh.“

Jezičnik XXI., XXII., XXIII.

Knjiga slovenska v XVI., XVII., XVIII., XIX. veku.

Spisal J. Marn 1883, 1884, 1885.

„Više oči vidi više,
Više misli, više smatra.“
P. Stoós.

Leta 1863. je bil vč. g. Jos. Marn, c. kr. gimnaz. profesor v Ljubljani začel v „Učiteljskem Tovarši“ priobčevati „Pomenke o slovenskem pisanji“, katere članke je potem vedno nadaljujoč vsako leto še posebe izdaval zbrane v celi knjigi z naslovom: „Jezičnik ali pomenki o slovenskem pisanji.“ Prvih osem let, 1863—1870, razpravljal je g. pisatelj tvarino slovniško v obliki „prašanj in odgovorov“; a z IX. letnikom 1871 se je pomaknil, kakor sam (XXIII.) pravi, popolnoma na zgodovinsko polje književne zgodovine slovenske ter nam je zaporedoma tečajem dvanajstih let bolj ali manj znatno opisal nad trideset knjižnikov, največ iz sedanjega stoletja. Tako se nam predočujejo: v IX. X. XI. 1871, 1872, 1873 Metelko, v XII. 1874 Hicinger, v XIII. 1875 Nečasek in Umek, v XIV. 1876 Pohl in Vodnik, v XV. 1877 Kranjska Čbelica s čbeličarji, posebe še Zupan, Prešern in škof Ravnikar, v XVI. 1878 Ravnikar Poženčan, Vrtovec in Vrnè, v XVII. 1879. Kobe, Varl, Žakelj, Oliban, Likar, Jeriša in Vončina, v XVIII. 1880 Kopitar, Čop in Prešern, v XIX. 1881 Žemlja, B. Tomšič, Malavašič, Klančnik, Rogač, Bonač, Lotrič, Nožarjev in Svetličič, v XX. 1882 „Novice“ pa dr. Janez Bleiweis.

Zadnja tri leta 1883, 1884, 1885 pa nam se v „Jezičniku“ XXI., XXII., XXIII. opisuje „Knjiga slovenska v XVI., XVII., XVIII., XIX. veku A.“ To poslednje je v istini krasno delo književno: pregled slovenskih pisateljev in njihovih spisov s primernimi ulomki iz dotičnih književnih proizvodov od sredine XVI. pa tja blizu do sredine XIX. stoletja. S to književno zgodovino, kakeršne Slovenci do sedaj o svoji književnosti nismo imeli, postavil si je pač res marni Marn spomenik trajnejši od medí.

Vender vsaka stvar na zemlji ima dvojno stran, solnčno in senčno, kateri obé je treba zmeraj dostojno uvaževati. A kakor na tem svetu nijedno človeško delo ni popolno, zato menim, da mi se ne bode zamerilo, ako tu objavim nekatere misli in želje svoje o Marnovem „Jezičniku“ XXI. XXII. XXIII., t. j. o „Knjigi slovenski v XVI. XVII. XVIII. in XIX. veku.“ — Res je: kolikor glav, toliko misli; več oči več vidi. Pa tudi drobtinico, ki na tla pade, moraš hitro pobrati in poljubiti, da se ne potepta in ne pride v smeti. —

Prvo, kar mi v imenovani Knjigi slovenski ni po godu, je — nje glavni naslov: Jezičnik. To je jezičen človek, poreče gotovo marsikdo ti besedi na čelu knjige stoječi. Jezičnik, to je človek dolgega jezika! kakor se pravi navadno. — Dokler je prof. Marn priobčeval svoje „Pomenke o slovenskem pisanji,“ torej slovnično tvarino, kakor zgoraj omenjeno — no, tedaj je oni naslov mogel biti slučajno primeren. Ali sedaj, ko nam pisatelj prikazuje književno zgodovino, pa res ne vem kaj s

tem izrazom kot naslovom „Knjigi slovenski“; kajti pravi zgodovinar pač ni in tudi ne more biti — jezičnik! Sodim torej, naj bi ta beseda bila čisto izostala ter se naslov glasil samo „Knjiga Slovenska“.

Kar se tiče naslovov posamičnim knjigam in spisom navedenim v delu samem, želel bi dvoje. Prvo: naslovi naj bi bili vsi izpisani popolnoma, brez okrajšav, pik itd. — seveda kolikor je to mogoče, kajti Marnova „Knjiga slovenska“ ima biti prava bibliografija naša, čisto ogledalo duševnega napredka in pristen vir književne zgodovine. Časih je v naslovu naznačena vsa vsebina knjige; a neredkokrat more tudi isti sam naslov, zlasti daljši, ob jednom poslužiti v vzgled jezika samega in še pravopisa. Zato pa bi naj, drugo: vsi naslovi knjig in spisov bili tudi v povsema prvotni obliki, v izvornem črkopisu, uprav vse z diplomatsko vernostjo“ (XXI. 2); to je potrebno za točnost in jasnost v presojevanji dotičnega pisatelja z ozirom na pravopis. Ali žal, da je v ti in oni stvari naš književni zgodovinar krenil svoj pot. Pri več knjigah nahajamo v Marnovem delu naslove mnogo krajše, nego li jih navaja Šafařík (Gesch. d. südslav. Literat. I. 1864), a pismo nad tristo let starih pisateljev kakor tudi vseh naslednjih čitamo sedaj s črkami danes pri nas navadnimi: *c* nam. *z*, *č* nam. *zh*, *z* nam. *s*, *ž* namesto *sh*, *s* namesto *f*, *š* namesto *fh*, *šč* nam. *fzh*! Gajica bi se dala morda še zagovarjati v podajanih primerih zarad lažjega čitanja, ali v naslovih bi morala vsekakor ostati bohoričica, dajničica, metelčica, ter sploh vsakemu dotičniku lastna posebnost pisna. Zlasti ker nekateri pisatelji osobito starejši omenjenih črk ne rabijo vselej in povsod dosledno, to bi baš neizpremenjeno črkopisje najbolj poočitovale različne pisave.

Akoprav ni namen temu delu, da se piše sostavna zgodovina slovenske književnosti, temveč, kakor rečeno, da se nam pokaže le pregled pisateljev in spisov slovenskih: vender bi le dobro bilo, da nam je prof. Marn podal vsaj kratko splošno oznako književnega delovanja v dotičnih dobah, n. pr. z ozirom na vsebino knjig, njih književno vrednost, uzrokovno zvezo itd. Tako bi človek imel o naši književnosti nekakšne celotne slike v primernih skupinah. One vrstice v uvodnih temu pač ne zadoščujejo. V tem zmislu govori tudi prof. Wiesthaler v „Lj. Zvonu“ IV. 116. Omenivši nekaj ob odlomkih, ki jih je pisatelj dal iz posamičnih del ponatisniti, pravi: Še bolj bi nam bil se vé ustregel učeni g. prof. Marn, da je sam posamične pisatelje glede na njih jezik ali vsaj na pravopis in črkopis med seboj primerjal in tudi nekoliko ocenil, da je kazal, kako je drug uplival na drugega, ali da je vsaj povedal, kdo je mojster in kdo — skaza. Sploh bi želeli večje živosti v pripovedovanji in trdnejše zveze med posamičnimi črticami, dasi sicer vemo, da je „Jezičnikom“ le ta namen: nabirati in znašati neobdelane kamne, iz katerih kani g. pisatelj slednjič sestaviti veliko poslopje književne zgodovine.

Dimitrij Aleksandrovič Slavjanski Agrenjev in njegov pevski zbor.

vine slovenske.“ — Pisatelj sicer pri nekaterih knjižnikih navaja izreke drugih presojevalcev, poimenovala Šafařika, Kopitarja, Slomška; a to večkrat tako, da se nam predstavi le dobra stran, slaba pa zakrije, posebno pri opreki med XVI. in XVII. vekom (Jezičnik XXI.22), kjer se nam iz spisa Antona Jegliča ponuja samo to, kar se o 17. stoletju nasproti prejšnjemu hvali, a ne tudi ono, kar isti Jeglič graja v istem sestavku in na isti strani Letopisa Matice slov. 1869. 201.

Vsaj nekoliko v nadomestilo ti nedostatnosti pa so nam v „Knjigi slovenski“ v obče dobro došli omenjeni daljši ali krajši odlomki iz malone vsakega pisatelja kot vzgledi in poskušnje za pisavo dotičnega knjižnika. S tem nam je g. Marn podal ne le književnozgodovinsko knjigo, marveč ob enem tudi nekak cvetnik ali nekako „krestomatijo“ iz pisateljev 16—19 stoletja, v kateri čitatelj more primerjati posamične pisave ter vsaj nekoliko sam doznati, je li dotičnik v jeziku uspeval ali hodil rakovo pot (v Lj. Zvon IV. 116; V. 305). Samo da tu opazujemo zopet neko posebnost. Dočim nam je namreč iz XVII. veka na ponudbo prav gostih in jako obširnih primerov, zlasti iz spisov M. Kastelca in Janeza Kriškega, podajajo se nam iz XVI. veka primeroma le

drobni kosci, tako da se je tudi že v „Kresu“ IV. 117 v tem oziru reklo o Marnovi knjigi: „Škoda le, da nimajo Trubar, Dalmatin . . . več prostora v njej.“ Dozdevati se to hoče takó, da g. pisatelj s tem še v dejanji potrjuje, kar v uvodu tako naglašá z besedo (XXI. in

XXII.), namreč stališče versko. Tudi o tem je potrebno povedal že prof. Wiesthaler l. c.: „Vso zaslugo odrekati slovenskim protestantom ter jih zametati na prid njih v leksikalnem in slovniškem oziru slabejših naslednikov 17. in 18. veka (katolikov), zdi se nam tako nespametno, kakor če bi nemški katolik pouzdigal katolika Seidla ali Grillparzerja nad protestanta Götheja ali Schillerja . . . Pri naših protestantih je vsebino ločiti od slovnice in slovarja, duh pisave od mrtve črke; kdor tega ne zna ali neče, zajde ter protestantovske in katoliške pisatelje 16. in 17. veka sodi pristranski, t. j. nepravilno.“ Saj je celo Vodnik opozarjal na slovenske protestante kot glavni vir našega jezika,“ in „prvi slavist sedanje dobe, prof. Miklošič, jako ceni slovenske protestantovske pisatelje in jih stavi nad vse katoliške do Ravnikarja,“ (Ljubljanski Zvon

Mlada vrtnarica.

IV. 116), v slovniškem in leksikalnem oziru namreč. Sicer pa je itak znano, da je tudi v knjigah protestantskih pisateljev dovolj primerov, ki so prosti vsake novoverske primese.

(Konec prihodnjič.)

Namen und schwinden der Slaven.

Von Karl Sicha, beneficiat in Eggenberg, emer. dech. und pfarrer. Laibach 1886.

Pod navedenim naslovom nam je prišla pred nekoliko dnevi 49 strani obsežna knjižica v roko. Prečitavši jo sklenoli smo seznaniti „Slovanove“ čitatelje z njeno vsebino, ker je v marsičem vendar nekaj nenavadna.

V predgovoru omenja g. Sicha različnega mnenja o starodavnosti Slovanov med nemškimi in slovanskimi zgodovinarji. V „geographische bemerkungen in bezug auf die Slaven“ omenja znanega dogodka, da so svoje dni bili Slovani dosta dalje razširjeni po Evropi nego danes, ter navaja splošno mejo Galije, Germanije, Scitije ali Sarmatije, Dacije in Ilirije. Germanija je imela prebivalce dveh narodnosti; Cæsar, Strabo, Tacitus nam imenuje Germane in Sveve. Svevi tedaj niso bili Germani. Naravna meja med Svevi in Kati (Chatti) je bil „Bokenis“, ki je držal od doljnega Mena k viru Viserinemu. „Melibocus“ (meli stoji najbrže za: mali; v besedah: Bokenis in Melibocus je koren bok, buk — bukev. Na Moravskem (še ljudstvo danes govori bok namesto pismenege buk) pa je ločil severne Kerkuse od Svevov. Cæsar govori o „herkynskem“ lesu — med Dacijo in Kvadijo še vendar ne vé meje določiti, kakor kasneje Strabo in Tacitus. — Ta herkynski les so že Grki poznali in ga imenovali: Ὠρκύνια. „Horka“ pomeni v svevskem jeziku: les, gora; hork = hribovec. Horkynia zná gorati svet, tedaj bi se tudi moralo pisati „horkynski“, a ne „hercinski“ les. Bokenis in Melibocus držita od severa proti jugu in delata mejo med Germani in Svevi; tedaj svobodno imenujemo Germane „Zapadne Germane“, Sveve pa „Istočne Germane.“ Istočno Germanijo pa imenuje Tacitus izrecno Svevija t. j. Slavija.

O horkynskem lesu Cæsar samo omenja, da ondi biva mnogo narodov, Strabo pa nam že pravi: „v horkynskem lesu je Bujemum.“ Vellejus Patereulus pa pravi, da se nahaja v notranjem horkynskem lesu: Boihoemum. Bujemum je tedaj to kar Boihoemum.

Zapodivši Ariovista iz Galije, podvržejo si Rimljani malone vse dežele med Renom, Dunavom in srednjim Menom, in vso deželo med Savo in Jadranskim morjem do severnega Dunava; Tacitus nam tedaj v svoji Germaniji poleg Germanov samo iste Sveve (Slovane) popisuje, kateri so severno od Dunava bivali in rimskega izesa svobodni ostali. On loči natanko Germane od Svevov, našteva dosta svevskih debel med Dunavom in svevskim morjem, med Bokenom in Melibokom in med Granom in Vislo. Vsa debela se sama skupno imenuje Svevi. Svevi se ločijo od Germanov po imenu in bivališčih, po pokolenji in narodnosti. Tacitus pravi: Svevi niso isti narod kakor Kati in ob Renu bivajoči Tenkteri. Tudi glede vere je med Germani in Svevi razloček. Svevi pa se tudi ne smejo Keltom prištevati, kajti Cæsar pripoveduje, da je svevski kralj Ariovist gladko keltski govoril, ker se je kelščine po dolgi vaji naučil. Cæsar se pogovarja z Galci, Germani in Svevi po tolmačih. Dio Casius pa prištevava Sveve kakor tudi Germane — Keltom.

I. Stara zgodovinska imena kažejo, da so bili Slovani sila zelo se razširili po Evropi v prastari dobi.

A. Heneti, Veneti, Antes, Sclavi = Vinidi, Venedae (Wenden). Antes je istega debela kakor Heneti = Veneti. V grščini se nahaja spiritus asper; na njegovem mestu imajo tu in tam Slovani še danes v, n. pr. olša = volša, orati = vorati. Brez v ali h se beseda glasi: Eneti, iz česar je nastalo: Aneti, Anti, Antes. I resnično so Grki Henete, Enete poznali že iz Male Azije. Prvotni narod so pre bili Ivaniti, ki so se delili na štiri glavna debela.

Venete = Henete imenuje že Herodot l. 444. pr. Kr. kot narod ob Jadranskem morji in tudi Polybios govori 150 let kasneje o njih kot od Galcev različnem narodu. I po Liviji niso Veneti ne Galci ne Tusci. Ti Veneti ob Jadranskem morji — prastari Slovani — kupovali so janter od Venetov ali Vendov ob Svevskem morji ter so kupčevali po Venetih v Armoriki ne samo po suhem, no tudi po mokrem. Oba venetska naroda — ob Jadranskem in Svevskem morji — bila sta za Caesarja na morji mogočna. Glavni narod v Armoriki so bili Veneti. Da so bili ti Veneti Slovani, svedoči njihovo ime kakor tudi imena ondodnih otokov: Vindi-lis, Mor-ino. Koren: more = morje se nahaja tudi v besedi Ar-mor-ji. Oboji Veneti so že davno izginoli. Jadranski Veneti so se poitalijančili, toda stalen spomin na nje se je ohranil v imenu glavnega mesta Venedig = Mletke (Benedke). Ob italjski meji še vendar žive danes prastari Slovani-Karni in Kranjci, in Kranjci se še danes glasi Karniola. — Slovani so tudi Daci in Geti.

B. Na današnjem Ruskem in južno od Karpatov do srednjega Dunava so bivali Skyti ali Sarmati. Sarmati so bili Geti = Slovani. Anti so bivali v Sarmatiji (na Ruskem). Veneti so Ilirci v širjem pomenu. Sciti (Skythi) = Sarmati = Poljaki (Poloni) = Moesii = Slavi. Sarmati so Poloni (Poljaki), Ilirci so Poloni, Moesii so Poloni; tedaj so vsi ti narodi Slovani.

C. Ilirce je delila Sava; južna Ilirija je bila na balkanskem polotoku. Zapadna Ilirija je obsegala dežele med Macedonijo in Tracijo in med Dunavom, Norikom in Italijo — gornja Moesija (današnja kraljevina srbska) je bila v zapadni Iliriji. — Ilirci so Poloni, Moesii so Ilirci, Moesii so Poloni; Srbi in Hrvati so tedaj prišli za cesarja Herakleja v VII. stoletju med stare Slovane, katere so nadvladali. Ilirci = Veneti, Veneti = Liburni, Ilirci = Liburni; tedaj so bili zapadni Ilirci Slovani. Ostali balkanski polotok do Macedonije in Grškega se je zval istočna Ilirija. V Traciji (današnji istočni Rumeliji) = na južnem Bolgarskem — blizo Male Skitije, sicer med Moesijo in azijsko po morski ožini ločeno Mysijo) so bivali gotovo Geti; ravno tako v Spodnji Moesiji (današnja kneževina bolgarska). Macedonija sicer ni bila v Iliriji, vendar so tudi ondi bivali slovanski Ilirci,

Severno od Save je bila severna Ilirija, katero so Rimljani delili v Panonijo, Norikum, Rhætijo in Vin-

delicijo. — V Panoniji so bivali Pannonii (Panonci), katere so Grki Παννονες imenovali ter jih Ilircem prištevali. Noričani niso bili ne Grki, ne Rimljani, ne Germani, ne Kelti, no bili so Ilirci. Plinius vendar pravi: „Taurisci nunc Norici.“ Koren taur se nahaja tudi v besedi „chersonesus Taur—ica“ in se menda ne izpeljuje od latinske besede taurus=bik, marveč menda od slov. tur višava, breg. Kakor Norici tako pomeni i Taurisci lastnost tal; ime Noricum (od noreti*) je bilo s prva omejeno na južni del severne Ilirije. Ko pa se je ime Noricum oficijalno razširilo na vso deželo do Dunava, izginolo je ime Taurisci, dasiravno je narod ostal, zato pravi Plinius: „Taurisci nunc Norici.“

Rhœti so bili prvotno Italci, toda že za Livija so se bili iznenarodili in so postali Ilirci. Ob Innu so Rimljani deželo po njih imenovali: Rhœtia, in najbrže so tudi ondi bivali Ilirci. Kasneje so Rimljani združili Vindelicio z Rœthijo, in ime Rhoeti je dobilo geografski pomen.

Vindelici so bili Vindi (Vendi) ob Liku, tedaj ilirski Slovani; to potrjuje tudi ime glavnega mesta Augusta Vindelicorum, kakor tudi v ilirski Panoniji mesto Vindobona. Vindelicija se je imenovala tudi Rhœtia secunda. Svoje dni so v tej deželi in po vsi Rhœtiji bivali Boji. Boji, sosedje Helvetom, potisnoli so sicer iz Galije prišle Cimbri v Helvecijo, pa bili so sami l. 103 pr. Kr. podlegli Markomanom. L. 58. je šlo 32000 Bojev s Helveti v Galijo, kder so dobili deželo, ki se je po njih naglo „Boja“ imenovala. Da so bili Boji Slovani, svedoči že ime: Boj, boj-ar od boj-evati, voj-evati. Boji niso Baemi; Boihoemum, Bujemum ne Boja. Boji so bili ilirskega, Baemi, Boihoemi po svevskega pokolenja.

D. Boji so bili sosedje Helvetom, predno so se bili Helveti naselili v Galiji (58. l. pr. Kr.) Po svojih prvotnih sedežih so bili Helveti v okviru Germanije, tedaj svevsko deblo. Ime „Helvet“ je sicer ravno tako nejasno, kakor ime „Čeh“, vendar so bili Helveti — Veneti, Vindi; kajti imeli so mesta s slov. imeni: Vrba, Vindonissa in bližnje bodensko jezero se je imenovalo: lacus venetus, vindelicus, vandalicus. Tacitus imenuje v Sveviji slovansko deblo z istim korenem: Helvet-ones. Danes bivajo sicer v Helveciji (Švici) Nemci, Italijani in Francozi, vendar se je še ondi ohranilo 2600 Slovanov pod starim imenom „Huni“. Razven tega se nahaja še obilo imen v Švici, ki imajo slovanske korene, a neslovanske končnice. Bodensko jezero se včasih imenuje švabsko, t. j. svevsko morje. Mesto ob bodenskem jezeru se glasi Bregenz; koren je breg, Bregetin=obrežno mesto (uferstadt). Švabsko=svevsko morje=lacus venetus, vindelicus.

Triboki, Nemeti in Vangioni ob gornjem Renu so bivali v mejah Germanije in so bili za Caesarja podložniki svevskega kralja Ariovista. Njihova imena so slovanska. Tribocci iz tri in bok (cf. bokenis, melibokus); Nemeti iz ne in meti ali metati. Vangio se je zval neki svevski kralj od „van“, „ven“; ime Vaniek (Vanek) se še danes nahaja; zdanji ruski vojni minister se zove: Van-ov-sky. Bili so ti trije narodi — Triboki Nemeti, Vangioni — sosedje onim 120.000 Svevom, katere je Ariovist naselil v Sekvaniji. Belge in Galce so podpirali pri njihovem uporu proti Caesarju in za Vespa-

*) Norici, Noričani je po Sichi tedaj norci.

sijana so bili pri renski zvezi pod Cl. Civilom. Kasneje so se menda spojili s frankovsko ali alemansko zvezo. Iz životopisa sv. Emerana se daje posneti, da se je v VII. stoletji ob Renu še slovanski govorilo.

Med Menom, gornjim Renom in Innom se je jela širiti alemanska zveza, katero so si Franki za Klodovika (496. l.) podvrgli. Klodovik si ni pridržal vseh alemanskih dežel za se, no je ustanovil vojvodino švabsko „Suaviam“. Besede: „Suavia hoc est Alemannorum patria“ svedoče, da so pred prihodom Alemanov tukaj bivali Slovani, a zdaj so se Suavi in Alemanci pomešali. Še danes kaže nekatera imena krajev, rek in gor slovanske korene, dasiravno imajo nemške končnice, n. pr. Alt-Glan = Stara Glana (prvje Glana); celo Vogesi, ki so se prvje zvali „Silva Vosega, mons Vosegus“, imajo slov. ime. Svevi ali Slovani so se z Vandali preselili iz Alemanije v Galijo. V italjskih Planinah našteva Plinius osem galskih in dva in dvajset vindeliških rodov v štirih razredih, katere so vse podjarmili Rimljani.

E. Caesar in za njim vsi poznejšnji rimski pisatelji pišo Suevi. Po propadu zapadnorimskega cesarstva se je bila ustanovila vojvodina Suavia=Alemannia, toda pisava Suevi, Suevia je kriva, ker že Prokopius Caesarski piše l. 495. Slavini, a ne Slevini. Suavi in Slavi je jedno isto, kajti v nekterih krajih se *sl* in *sv* zamenjavata: sloboda = svoboda. — Plinius imenuje nekatere veje vinuliškega debela, katere imenuje Tacitus svevske. Dio Cassius in Julius Capitolinus imenujeta Tacitove Sveve med svevskim morjem do Češkega, t. j. do severnega roba horkynskega lesa, Vandale. Vandali pa so Vinithi, Vinuli. Svevi v Germaniji so bili brez dvojbe Svevi, Svavi, in Tacitova Svevia je Slavia. Slavi, Suavi je bilo gotovo vselej domače ime, tuje ime Suevi pa je izginilo z rimskim carstvom. Jednako so izginola imena nekterih svevskih debel: Markomani, Quadi, Hermunduri, Bulanes. „Taurisci nunc Norici“, „Hermunduri nunc Durinci, Turigi, Thuringi.“

Lankobardi (Longobardi) so Tacitu Suevi, Warnefridu pa Vinuli.

Čehi (Baemi) so bili po Ptolomaji Suevi, v srednjem veku pa so jih imenovali Vende, kakor je še tudi takrat v severni Germaniji tekla vandalska kri.

Markomani so bili po Tacitu Suevi, po domači slov. govoricci pa Moravani, Moravci. V legendi sv. Ljudmile se imenuje Svetopolkov prednik Rastislav markomanski kralj in po Hinkmarjevih letopisih se imenuje isti Rastislav regulus Vinidorum. Pri ogrskem kralji Stepanu se imenuje Moravani v neki listini Markomani in Vladislav, brat kralja Otokarja, imenuje Moravsko „Markomanen-land.“ Tedaj so Markomani tudi za rimske dobe bili Moravani, po glavni reki Morava imenovani. Mor je slovanska beseda in pomeni trata.

Kvadi=Geti=Sarmati=Suevi=Suavi=Slavi, kajti sv. Hieronim imenuje l. 370. nitrinskega vladiko, tedaj vladiko kvadskega Geta. Strabo, Tacitus in Ptolomaeus pa imajo Kvade za Sueve in Sarmate.

Rugi (ne Rugii od otoka zdaj Rujana [Rügen] imenovane) imenovali so se podunavski Suevi, podunavski Slavi, ki so se po latinskem zvali Marcomani, Baemi in Quadi. Tudi Rusi (Ruzzi) so bili Rugi imenovani. Mo-

ravskoslovanska država se je ondaj imenovala tudi dacijska ali rugijska (regnum Dacorum vel Rugorum). Daki=Rugi, Daci=Getae; vender od Trajanove dobe sem so bivali v jednom delu Tracije tudi Rumuni. Odoaker je bil „rex Ruthenorum a. 483.“, tedaj so Rutheni=Rusi=Rugi. Ker je bil Odoaker Slovan, glasil se je prav za prav Ot-o-kar (ot, otčik, ot-ec; kár ali karne je emphasis, tedaj Ot-kar z lepoglasnim a ali o: Otakar, Otokar. Kar, karne se še danes nahaja pri Ilircih, n. pr.: meni, menikar, menikarne, ki toliko znači kakor latinski mihi, mihimet, mihimet ipsi. Ker je Odoakarjeva vojska štela mnogo različnih narodov, ne imenujejo se posamična debla, no se je pisalo samo jedno ime za vse slovanske narode, namreč ime Rugi.

Z naslednjimi petimi imeni se zlagajo druga starozgodovinska imena:

1. Z Veneti=Antes, Slavi, Vinidi, Venedae, Eneti, Veneti z Venecijo in Benedkami (Venedig), Veneti, Vindili, Morini v Ar-mor-ici. Grki so poznali v Mali Aziji ime: Eneti (Heneti).

2. Z Getae=Slavi, Skythae, Sarmatae, osobito Antes, Polonii, Quadi, Marcomani.

3. Z Illyrii = Poloni, Moesii, Veneti, Liburni, Paeones, Pannonii, Norici (Rhaeti!) Vindelici, Boji.

4. S Suevi=Vinuli, Vandali, Viniti, Vendi, Slavi; osobito: Baemi=Vendi; Marcomani=Moravani=Vinidi=Getae; Quadi=Getae=Sarmatae; Hermunduri=Thurigi=Serbi; Rakatti=Rakosi; Helvetii (Helvetia=Suecia=Suavia=Alemannia=Suavia=Schwabia). Švabsko morje=lacus venetus, vindelicus, vandalicus = bodensko jezero; Bregenz od breg, břeb.

5. Z Rugi (ime je nastalo v V. stoletju) = Daci (Regnum Dacorum vel Rugorum) = Ruzzi ali Rusi = Rutheni=Slavi; „Odoaker rex Ruthenorum“ = „Odoaker rex Slavorum“ = „Rugorum“.

Grški in rimski pisatelji Germanov (= Zapadnih Germanov), ki se sami Nemce zovejo, ne imenujejo z naštetimi imeni.

Toliko govori g. Sicha o imenih Slovanov. Kako so Slovani izginjali, o tem prihodnjič. R.

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

Spomniti mi se je zdaj tudi bližnjih rojakov, katere je zanesla svoja volja ali usoda z mano vred med Hrvate. Štajarskih Slovencev je v Varažtinu vse mrgolelo. Služili so za posle, pomočnike in težake ali pa se nastanili za samostojne rokodelce in male trgovce. Ti naseljenci so pomnoževali neprenehoma število slovanskih prebivalcev. Z domačimi so se združili in stopili tem laže, ker se govori na jugovshodnem Štajarskem narečje, ki se ne razlikuje bistveno od varažlinske kajkavščine. Teh rojakov sem videl vsak dan dovolj, ali ni bilo prilike, da bi bil ž njimi kaj dosti občeval, ako ne štejem spačenih natakarič, katere sem moral marsikdaj ozmerjati, ker so se hotele pomenkovati z mano po nemški. Šetat sem se hodil, če sem bil sam, najrajši preko Drave. Na mostu sem se oziral po lepi mogočni vodi in se čudil nje mrtvilu in zapuščenosti. Zapazil nisem na nji nikoli nobene velike ladje in le malokdaj kak ribarski čoln. Kogar koli sem vprašal za uzrok, odgovoril mi je vsak: Drava ni za rabo, trebalo bi ji urediti strugo, ali to bi stalo milijone; kdo nam jih dá? Po moji misli bi morala skrbeti za takova popravila država. Ali ni sramota, da se prevaža po sibirski Leni, tekoči skoz prazne tolikodane brezljudne pustinje, mnogo več blaga nego po Dravi, ob kateri stanuje na vsaki četvornasti milji po več tisoč, če ne jako omikanih, pa vsaj ogromne davke plačujočih kmetov in obrtnikov? Neko poletno popoldne sem zagledal štajarsko plav, ki se je bila ustavila precej pod mostom. Stopil sem k brodnikom, katerih je bilo pet, in se razgovarjal ž njimi dobro uro. Namenjeni so bili v Slavonijo. Hrano so vozili s sabo. Videl sem več velikanskih hlebcev, dva lonca in dolgo vrečo. V jednom

lonci so imeli fižol, v drugem mleko, ostalo brašno, med katerim je bilo največ krompirja, spravili so bili v vrečo. Plavci so se usedli na breg, odmolili očenaš, nadrobili v mleko kruha in ga pojedli v slast ves lonec. Zatrdili so mi, da ne bodo potrošili na vsem potu do Slavonije ni dvajsetice, in ne bi ni krajcarja, ako bi mogli prebiti brez tobaka. Branjevec, ki je prodajal pri mostu in videl to skromno južino, začel je na ves glas upiti in grajati Hrvate, češ ko bi pili oni namesto vina mleko kakor ti Štajarci, imeli bi več denarjev, nego jih imajo, in jim ne bi trebalo nikoli stradati. Brkatega cestarja, ki je drzal blato, razžalile so te besede. Zaničljivo se zadere nad branjevcem: Kaj brbljaš? Mi Hrvati res nismo bogataši, ali drugi so še večji bogci nego mi, čeprav srebajo mleko in vodo. V našo deželo si hodijo iskat kruha Švabe, Štajarci, Kranjci, Judje, cigani in vsi vrugi in satani, Hrvati pa se hranijo lahko doma in če nas pritisne sila, ne prosimo nikogar miloščine, v tem ko se zatekajo k nam berači iz vseh krajev sveta. Ponosni cestar je trdil resnico. V trojedno kraljevino se usipljejo vsakovrstni sorodni in nesorodni tujci. Najmočnejši po številu so bili med njimi že od nekdanj Slovinci. Pomagali so zaseliti Hrvatom Karlovec, Zagreb, Samobor, Sisek, Varaždin, Reko in ves gorski okraj reške županije. Posamezni pa se nahajajo po vsem velikem prostoru med morjem, Dravo, Savo in Dunavom. Ti Slovinci so se porodili z večine na Kranjskem. Na Kranjce sem se nameril celo ob daljnji Dravi. V Varaždinu sem zagledal nekoč pred veliko cerkvijo po božji službi kakih deset možakov, ki so se ustopili v kolo in se pomenkovali poleg načina vseh prostih, nepokvarjenih Slovanov, rabeč

pregovore in kratke stavke. Brade in brkov ni imel nobeden, itak se jim je poznalo, da že precej dolgo niso bili obriti. Na glavi so čepeli nekaterim niski klobučki, drugim pa je tičala do ušes v kučmi ali v polhovki. Obleka jim je bila kranjskega kroja, starikava in dobro ponošena, ali niti raztrgana niti zakrpana. V ustih so držali skoro vsi kratke, turenčkaste lūlice, iz katerih so iztrkavali, ko so dopuhali, pepel ob nohtu na palci. Ogenj so si po stari šegi ukresavali, klinčki so se jim zdeli menda predragi ali pa prenova iznajdba, katere so se bali. Kadar je hotel kdo pljuniti, obrnil se je od tovaršev v stran in o ti priliki se je ozrl za hip na cesto po memo gredočih ljudeh. Zapazil je gotovo vselej kaj mičnega, smešnega ali čudnega, na kar je opozoril družbo, ki se je petem nekoliko razkoračila in se jela glasno čuditi,

rogati ali krohotati. Po teh znamenjih, zlasti pa po narečji sem lahko spoznal, da so prišli ti ljudje z Gorenjskega. Obgovorivši jih sem zvedel, da so se porodili v kamniškem okraju, in to največ v komendski župniji. Vsi so poznali prav dobro rojstveno mojo vas, bližnji Menguš, nekateri pa tudi roditelje in brate moje. Delo so si našli pri varaždinskih bogatinih in sosednjih graščakih. Bili so slamo-rezci, če je trebalo, pa so opravljali tudi druge zimske posle. Do malega vsi so se pohvalili, da dobivajo prav dobro hrano in plačo. Že to nedeljo so me prosili, da bi pisal kdaj ljudem njihovim domov, ker ni znal nobeden njih pisati. V Varaždinu so ostali do pomladi. Služil sem jim vso zimo za pisarja in ob enem v marsikateri reči za svetovalca, poročevalca in posrednika.

(Dalje prihodnjic.)

Naše slike.

Dimitrij Aleksandrovič Slavjanskij Agrenjev in njegov pevski zbor.

Skakim zaničevanjem je navadno še do nedavnih časov govorila o Slovanstvu vsa zapadna Evropa! Naravno je torej, da je v poslednjem času svet ostrmel, ko se je iz raznih pojavov v slovanskem narodnem in državnem življenju prepričal, da je vse, kar vé o Slovanstvu, neresnično in tendencijozno zavito. Posebno uspehi, katere je mogočno Slovanstvo doseglo v kratki dobi poslednjega četrstoletja na polji vednosti in umetnosti, odprlo je omikanemu svetu evropskega zapada oči, da so nemških naših sosedov poročila o nas bila mnogokrat zato tako zaničljiva, ker so se bali tekmovanja Slovanov. Ni je vednosti, v kateri bi se imena slovanskih učenjakov ne imenovala med prvimi, ne umetnosti, v kateri bi ne bili zasloveli izvoljenci božji izmed Slovanov. Sami Nemci — seveda poštenejši med njimi, katerih pa ta narod ne šteje ravno veliko — začeli so konečno slovanski svet gledati na drugačne naočnike.

Vender pa je še vedno vse, kar pride iz slovanskega sveta v zapadno Evropo, nekako novo in nenavadno potakem pa tudi zanimanje za nje tem večje in tem splošnejše. — Nekaj tako novega in nenavadnega je tudi oni pevski zbor, s katerim potuje sedaj Dimitrij Aleksandrovič Slavjanskij Agrenjev po zapadni Evropi. Prvič je to, da pred občinstvo velikih mest nemških, francoskih in angleških stopa cel slovanski pevski zbor. Italijanske pevske zборе so navajeni videti povsod; o slovanski pesmi pa so doslej vladali še veliki predsodki. Te je tedaj razpršil Slavjanskij. Kakor je genialni Antonín Dvořák z veličastnimi svojimi skladbami pridobil pe celem svetu spoštovanje slovanski godbi; tako je Slavjanskij s svojim zborom proslavil slovansko petje. Kjerkoli je nastopil, povsod je dosegel popoln uspeh in v Berolinu in Lipskem, političnem in duševnem središču Nemcev, bilo je po poročilih tamkajšnjih listov občinstvo tako naudušeno, da odobravanja po vsaki posamični točki programa ni hotelo biti ni konca ne kraja.

Pretekli mesec je obiskal Slavjanskij s svojim zborom na povabilo ravnateljstva narodnega gledališča tudi Prago. Ni nam treba naglašati, kako je še le češka srca unemala in razigravala krasna in nežna ruska narodna godba. Vsi češki listi poročajo, da je Slavjanskij slavil v Pragi prave triumfe. Vrnil se bode tja pomladi, da priredi zopet nekaj koncertov.

Sedaj potuje Slavjanskij po ostalih nemških mestih. Od tod krene na Francosko in Angleško, kjer ga po uspehih, katere je dosegel na lanjskem in letošnjem svojem potovanju, povsod pričakujejo z veliko nestrpnostjo.

Dimitrij Aleksandrovič Slavjanskij Agrenjev je graščak iz Povolžja. Že v nežni mladosti je imel nenavadno veselje do petja in največja sreča mu je bila, če je v cerkvi domače vasi smel pri „molebstviji“ v zboru peti one krasne, v srce segajoče staroslovenske pesmi, katerih ima toliko pravoslavna cerkev. Odgoja Dimitrija Aleksandroviča je bila izborna in sta skrbna roditelja, videč njegovo nenavadno nadarjenost in veselje do godbe, posebno temu delu odgoje posvečevala veliko pozornost. Po dovršenih naukih, potoval je Slavjanskij po zapadni Evropi ter se je na svojem potovanju vedno osobito zanimal za glasbo in petje; a njegovemu slovanskemu srcu vender ni nikaka glasba ugajala tako, kot slovanske narodne pesni. Primerjajoč jih z narodnimi pesmimi drugih narodov, spoznal je še le prav krasoto njihovo. Mislil si je: ako so svetu po godu nemške poskočnice in „jodlerji“, kako bi še le ostrmel, ko bi čul čustvene elegijske narodne pesmi ruske, dumke ukrajinske; in sklenil je seznaniti ga z njimi.

Vrnivši se na svoje posestvo k „matuške Volgě“ začel je okolo sebe zbirati deklice in mladenče iz bližnjih vasi, ako je pri njih opazil le naravno nadarjenost za petje in našel lepe glasove. V kratkem je imel zbor, da je vse strmelo. Kedar je pri službi božji pel Slavjanskij zbor, tedaj so iz daljnjih krajev prišli ljudje. Ruski

narod posebno ljubi ubrano petje pri službah božjih, in kjer se tako pogreša, ne zdi se mu služba božja popolna in Bogu dovolj ugodna. Zato so „mužiki“ (kmetje) po cerkvenih opravilih, pri katerih je pel Slavjanskega zbor, govorili med seboj: „êto molebstvije, da molebstvije kakoje!“ (To je še le prava služba božja!)

Ko je Dimitrij Aleksandrovič imel torej izurjen pevski zbor, odločil se je potovati ž njim po Evropi; najprvo seveda med Slovane, potem pa tudi v druge kraje. Prvič je krenil na pot pred osemnajstimi leti. Tedaj je prišel tudi v Prago; ali avstrijska vlada mu je — spoznavši s svojo redko bistrumnostjo, kako nevaren utegne postati Slavjanskega pevskega zbor za daljši obstoj naše države — delala toliko neprilik, da se je odločil vrniti domu. Potoval je potem po vseh večjih mestih ruske države ter je priredil koncerte povsod s sijajnimi uspehi. Rusi so še le po teh koncertih prav spoznali, kako nežnokrasno je njihovo narodno petje.

Predlani je šel Slavjanskij preko Odese zopet na daljšo pot čez granice ruske države. Srce ga je pred vsem vleklo na Bolgarsko, da tam nad grobovi neštevilnih ruskih vojakov, ki so dokrvaveli za svobodo balkanskih Slovanov, zapoje mrtvaške pesmi. Na Bolgarsko je prišel preko Carjega grada, kjer je s svojim zborom pel pred turškim sultanom in vsem evropskim diplomatskim zborom. Dne 12. julija lanskega leta pa je priredil na Šipki panihido za padle ruske in bolgarske bojvnike. Službo božjo je služil bivši srbski metropolit Mihail. Naroda bolgarskega se je sešlo iz južne in severne Bolgarske — iz kneževine in istočne Pumelije — čez sto tisoč glav, tako da je Šipka ob obeh straneh bila pokrita ž njim. Ko je Slavjanskega zbor zapel nagrobno pesem, začulo se je ihtenje in glasen jok, kateri je lahni

vetrič odnašal k severu, tja — od koder je narodu prišlo odrešenje od tisočletnega robstva.

Iz Bolgarske je potoval Slavjanskij v Srbijo, kjer je — še le po posredovanji ruskega poslanca — dobil dovoljenje, da priredi nekoliko koncertov v Niši in Belem gradu. Oni večer, ko je koncertoval v Niši, pozval je kralj Milan vse poslance k sebi na večerjo. Ker je sicer pozival le najpodlejše krejature, katere so mu vselej in v vsem pripravljene služiti, dokaz je to, da je ta večer pozval ostale le zato, da bi jih obvaroval ruske kuge. Zato pa so temu „maziljencu“ zelo k srcu prirasli mažarski cigani, katerih godbene produkcije vselej poslušajo s posebnim veseljem.

Še bolje nego Milan ustrašili so se pa Slavjanskega in njegovega pevskega zbora Mažarji. Niso jim samo odrekli dovoljenja za koncertovanje med ogrskimi Srbi, temveč so jim zabranili celo v Novem Sadu stopiti z ladije na breg. Vrnili so se torej v Rusijo.

Sedaj pa potujejo po Evropi. Zakaj, povedala je gospa Olga Slavjanskaja o slavnostnem večeru, kateri jim je v Pragi priredil na čast „Russkij kružok“; „zato nam reč, da tuji svet seznanijo z duhom slovanskim in da ga vzbudé med Slovani samimi“.

Mi podajamo danes svojim naročnikom krasno sliko najznamenitejših članov pevskega zbora Slavjanskega in sicer vseh v prekrasni staroruski nošnji, v kateri pri koncertih pojo. Po svoji izredni krasoti odlikuje se posebno Dimitrija Aleksandroviča osemnajstletna hčerka Nadežda Slavjanskaja. — Ko se pomladi vrne Slavjanskij v Avstrijo, želeli bi bilo, da bi tudi Ljubljana dobila priliko uživati in se čuditi krasnemu slovanskemu petju njegovega zbora. Naj zato skrbé merodajni krogi, pred vsem „Glasbena Matica“ in „Čitalnica“.

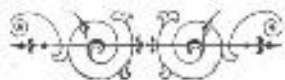
— v.

Mlada vrtnarica.

Ilustracijo s tem imenom, katero podajamo v današnji številki „Slovana“ na str. 41., narisal je naš rojak, gosp. profesor Janez Šubic. Umetnik nam predstavlja na njej „mlado vrtnarico“, brdko deklico, prihajajočo z vrta od pisanih in dehtečih miljenk svojih. Opravljena je s kratkim poletnim krilom meščanskega kroja in glavico jej pokriva gracijozen slamnik, z umetnimi cvetkami opleten. Kakor bi se ne mogla ločiti od svojih uzornih gojenk, ozira se z zauzetim pogledom nazaj na svoje vrtno gredice in za spomin si je natrgala polno canjico cvetlic, s katerimi bode doma menda okrasila svoje okence ali pa oplela ž njimi kako podobo ali kali? Neko tajinstveno sorodstvo je mej cveticami in deklicami, katere poslednje pesniki vseh časov in narodov prisposodljajo s prvimi. Celó stari frivolnež, ali kakor mu Nemci pravijo: der göttliche Lump“ Heine, počastil je neko deklico s to priliko, rekši: „Du bist wie eine Blume . . .“

V narodu našem so cvetlice na oknu; lep vrt s cvetkami nasajen, znamenje, da je pri isti hiši lepo dekle. Cvetlice so vsaki pošteni, nepokvarjeni deklici prave prijateljice, katere neguje in vzgaja z neko uzorno ljubeznijo: cvetlice so tako rekoč izraz in odsev njene duše, oznanjevalke vseh njenih kreposti in čustev od deviške čistosti do božanstvene ljubezni; one jo naslanjajo in spremljajo v sreči svoje nedolžnosti in jo tolažijo v nesreči in v vseh srčnih bridkosti. Zlasti v ljubezenskih zadevah imajo cvetlice jako važno ulogo; tu razodene jedna preprosta cvetka često vso tajnost dekliskega srca, katere jezik ne more in ne vé izgovoriti, kakor je to pokazal naš Gregorčič v nedosežni svoji pesmi: „Njega ni.“ — Naša prijateljica na Šubičevi ilustraciji, ki je, kakor je videti, sama še nerazvita cvetlica, še ne vé ničesar o vsej tej ljubezenski tragiki, kajti z obraza jej odseva še brezbrizna deviška najivnost in neskaljena radost.

—z.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Kranjski deželni zbor je končal dne 23. m. m. svoje zborovanje, katero je trajalo polna dva meseca. Gospodje poslanci so mogli — predno so se razšli — uzeti s seboj zavest, da je poslednje zborovanje bilo ne navadno plodonosno. Z veseljem moramo namreč priznati, da se je sklenilo mnogo za deželo jako imenitnih stvari in da so vse obravnave deželnega zbora dokazovale, da si je sedanja večina v gospodarskem oziru odbrala pot, katera gotovo vodi do napredka in blaginje.

O razmerah, v katerih živi naš narod, pa to še ni dovolj. Pri nas je še vedno sveta dolžnost vsakega narodnega zastopnika, da ne pozabi tudi politične strani našega življenja in pred vsem, da si prizadeva zabraniti vsako nevarnost, katera bi utegnila pretiti od koder koli naši narodnosti. Zato je načelno važno, da se naši deželni poslanci odločno in brez dvojbeno upro vsakemu poskusu, kateri bi utegnil imeti za nasledek oslavljenje naše narodnosti in da strogo zavrnejo vse, kar bi moglo na korist narodnim našim nasprotnikom krušiti disciplino v narodnih krogih. In pred vsem bi jim morale biti svete pravice našega jezika, za katere bi se morali vselej potezati.

Je li pa se kranjski deželni zbor v poslednji svoji zborbi ravnal po teh najpoglavitejših točkah splošnega narodnega programa? — Na svojo žalost moramo odgovoriti, da — ne.

Takoj tedaj, ko se je pričelo zborovanje, začeli so mnogi poslanci tako zvane „elastične“ stranke, ne da bi jih bil kdo o tem povpraševal, pripovedovati po Ljubljani na ves glas, da so prinesli iz svojih volilnih okrajev toliko odločnosti in neupogljivosti, da ne bodo za nič glasovali za onih zloglasnih 600 gld. za pouk drugega deželnega — recte: nemškega — jezika na osnovnih šolah. A kaj se zgodi? Nekaj prijazni nasmehi, udvorljivo stiskanje rok in gostovanja, nekaj pa direktne zapovedi onega gospoda, kateremu je usoda dala v roke uzde deželne vlade na Kranjskem, prouzročile so, da je ona odločnost in neupogljivost izginila, kakor se stopi sneg o toplem pomladanskem solnci. Kljub šolam nemškega „Schulvereina“, kljub nemškim mestnim šolam ljubljanskim, kljub več nego potrebnemu zapovedanemu nemčurjenju po vseh večrazrednih osnovnih šolah na Kranjskem; dovolilo se je vendar zopet 600 goldinarjev zato, da se bode „um trl s kolesom“. — Čast oni osmoricci deželni poslancev, ki so s tem, da se glasovanja niso udeležili, dokazali svojo neupogljivost in neodvisnost; a zdi se nam, da so proti takemu atentatu na slovensko narodnost imeli tudi dolžnost javno v zboru protestovati. Če jim je zabranjeval to klubov sklep, imeli so iz kluba izstopiti; saj klub, v katerem odvisni kimalci svojim neodvisnim tovarišem predpisujejo molk v takih zadevah, — zgrešil je svoj pomen in namen.

Drugo, nar nas je o zborovanju kranjskega deželnega zbora jako nemilo užalilo, bila je izjava c. kr. deželnega predsednika, da bode nemčurjem pomagal, da pridejo zopet v mestni zastop ljubljanski, samo ako se hočejo zopet volitve udeležiti. V zboru, v katerem ima večino narodna stranka, morala bi taka izjava biti nemogoča, ako je res, da se gospod deželni predsednik naslanja na njo. Nje dostojanstvo, nje ugled bi moralizjavo, katera je za njo tako neizmerno zaničljiva, — onemogočiti. Poglejmo v Prago! Tam imajo pač Nemci veliko več uzroka zahtevati, da so zastopani v mestnem zboru, nego v Ljubljani; a kdo je še čul, da bi bil cesarski namestnik baron Kraus kdaj kaj takega izjavil, kot „naš“ gospod baron Winkler? Da! letos, ko so se praški Nemci udeleževali volitev v

v mestni zastop, ni vlada v podporo nemške manjšine genila ni mezinca. — Pri nas pa se na tako neopravičeno izjavo ne najde ni jeden poslanec, da bi jo zavrnil, kakor se spodobi. In to ravno je, kar nas je osupnilo najboljše.

Sicer pa naša gravanima o popustljivosti naših očetov domovine v narodnih ozirih niso še pri kraji. — Poznajemo županstvo na Gorenjskem, katero uraduje načelno vedno slovenski. Zaradi tega je prejelo od c. kr. okrajnega glavarstva grajo in ker to ni ničesar izdalo, naložila se mu je denarna kazen. Vse pritožbe proti temu niso pomagale ničesar; kazen se je morala plačati. To v zakonih — kateri našemu jeziku zagotavljajo ravnopravnost v uradih — nikakor ne utemeljeno ravnanje, naznanilo je dotično županstvo predsedništvu kluba narodnih deželni poslancev s prošnjo, naj se o tem interpeluje v zboru gospod baron Winkler kot neposredni predstojnik vseh političnih oblastev v deželi. Interpeloval se ni; — menda zato, ker je klub tako sklenil, da ne greni življenja „slovenskemu“ gospodu baronu. Pod peresom nam je beseda, s katero bi se dalo dostojno označiti tako ravnanje, a pustimo to, saj nam je vlada — naklonjena, zato naj se pod njeno zaščito lepo mirno in veselo nemčuri dalje, bolje nego za prejšnje, nam sovražne vlade! — — —

Še imamo mnogo na srci; a naj bode za sedaj dovolj. O priliki bodedo rekli še katero.

Tržaške volitve. — Pri volitvah, katere so se vršile minoli mesec v Trstu za mestni zastop — ob enem tudi deželni zbor — zmagala je sijajno ona stranka, katera javno izpoveda, da jej je konečni namen združenje Trsta z Italijo. Izmed 54 poslancev, ima jih po dovršenih volitvah ona 39, tako imenovana „patriotična“ stranka — katera pa ni tič ne miš — 10 in slovenska narodna 5, izvoljenih v okolici. — Izhod tržaških volitev je zelo pomenljiv zato, ker jasno dokazuje, kam pride Trst v kratkem, ako ostane tam pri sedanjem načinu vladanja. Mož, kateri ima na Primorskem vso oblast v rokah, mrzi in črti Slovane do skrajnosti ter si išče zaveznikov tam, kjer jih nikdar dobil ne bode. Mi sicer vemo, da od tega moža nimamo za narod naš nikdar pričakovati kaj dobrega — kajti „vuk mienja dlaku, ali čudi nikad“ — ali vendar smo tega prepričanja, da se je sedaj gotovo začelo daniti tudi v njegovi glavi o tem, kako grozno je zabredel.

Bodočnost Avstrije. — Še v letošnjem vabilu na naročbo smo izrekli svoje prepričanje, da je od zadovoljnega in močnega Slovanstva odvisna tudi močna Avstrija. Kdor se količkaj ozre okolo sebe, ta bode takoj izprevidel, da so naše besede popolnoma opravičene; izprevidel bode pa tudi, da Avstrijo vsa pota peljejo k cilju, pri katerem bode morala nehote spoznati, da za njo ni velike in slavne bodočnosti brez Slovanstva. Te svoje nazore izražamo že, odkar je naš list izhajati začel,

Onim krogom, katerim je še vedno nalog, da podpirajo Nemce, Mažare in vse druge neslovenske narodnosti v Avstriji proti nam, in kateri so vedno izven sebe, kedar zahtevamo za Slovane pravice, ki nam jih ustava zagotavlja in katere ostale narodnosti uživajo brez posebnih zahtev in bojov, ti naši nazori pač niso bili po godu. Bili so celo tako predrzni, da so nam očitali namene, ki se ne skladajo z državljansko zvestobo. Njim so se pridružili tudi nekateri Slovenci, kateri — kakor malone že zjumrli kratkovidniki, ki so se bali slovenskega imenja ter so o vsaki priliki zagotavljali, da so „Kranjci“, — izpovedajo v trepetu in strahu pred sedanjo oficijalno Avstrijo, da so Slovenci in nič dru-

gega nego Slovenci. In očitali so nam, da se pečamo z oddaljenim Slovanstvom; očitali so nam, da smo fantasti.

Navzlic temu pa smo in bomo ostali pri svojih nazorih in svojem trdnem prepričanju, in ravno to prepričanje, da Avstrija bode in mora postati slovanska država, dajalo nam bode novega poguma v vseh bojih, kateri nas še čakajo za narodni naš obstoj.

Da je pa to naše prepričanje popolnoma opravičeno, temu v dokaz navajamo iz petrograjskega „Novago Vremeni“ njegovega sotrudnika A. Molčanova dopis iz Londona, v katerem navaja svoj razgovor z „najznanejšim angleškim državnikom“ — ni težko uganiti, da z Gladstonom. O bodočnosti Avstrije dejal je ta „najznanejši angleški državnik“ te-le pomenljive besede: „Po globokem mojem prepričanju mora sadanji zmoter avstrijskonemške zveze imeti nasledke, kakeršnih si Nemčija sama najmanje želi. Bismark hoče narediti iz Avstrije slovansko državo. Posreči li se mu to, tedaj bode prvo delo nove slovanske države vojska z Nemčijo. Vojska ta bode neizogibna in sicer prvič zarad obrambe Poljakov, katere si Bismark prizadeva ponemčiti, in drugič zato, ker bode Avstriji potreba odložiti nemško minolost in se popolnoma preleviti v slovansko državo.“

To poslednje vidi Gladstone že prav blizu; — v sedanjih zapletkah na Balkanu.

Ubogi slovenski dijaki! — Poslednje čase je nemškonarodna druhal začela preganjati slovenske dijake. V nebo kipeče stvari se gode v tem oziru na celjskem gimnaziji. Pred nedavnem še se je izključilo tam vsled hujskanja celjskih nemčurjev nekaj dijakov — in med njimi jeden iz vseh srednjih učilišč Cislitavije — zato, ker so svojo udanost do vladarske rodbine izražali v cerkvi s slovensko pesmijo in že zopet imajo nemški listi iz Celja poročila, da so med tamkajšnjimi dijaki zasledili neko „vsleslovansko“ zaroto. Kolikor vemo, urijo se dijaki celjskega gimnazija v skupnih shodih v govorništvu in pisateljstvu ter se s tem pripravljajo za življenje. Da celjski hujskači v tem vidijo vsleslovansko zaroto, dokaz je, da so v svoji besnosti zašli že tako daleč, kot njihovi duševni bratje Mažari. — Dokle bode še dovoljeno ubijati na tak grozen način našo mladino?!

Istra je naša! Te besede so se nam izvile iz radostno iznenadenega srca, ko nam je brzovaj prinesel 21. minolega meseca znamenito vest, da je pri občinskih volitvah v drugem in tretjem razredu v Poreči zmagala hrvaška narodna stranka. Občinski zastop poreške občine — tega najzagrizenejšega irredentskega gnezda v Istri — je tedaj v rokah Hrvatov! Kaj to znači more se pač dobro oceniti še le tedaj, ako se pomisli, da so še pred dvema letoma poreški občinski stražniki pomagali razdivjanemu mobu napadati hrvaške in slovenske deželne poslance.

Moremo si misliti, da se je v Poreči bil hud boj. Kolikor poznamo isterske razmere, katere za sedanje deželne vlade še posebno dozorevajo, prepričani smo, da so bili narodni volilci prihajajoči na volišče in odhajajoči z njega, pravi mučeniki za narodno stvar. Da se ni nedostajalo tudi podkupljanja in drugih le v Istri mogočih mahinacij, je gotovo. — Tem večjega pomena je torej izhod volitev. On nam dokazuje, da se istrski prvotni

prebivalci — živeči v neravnih razmerah s svojim lokativim, brezozirnim nasprotnikom — bore s prepričanjem in svetim ognjem za pravično stvar. O takih razmerah konečni izhod boja ni nikdar dvomljiv, in zato nas z veseljem navdaja pogled v bližnjo bodočnost, kajti ni dvojbe da si bode Slovanstvo pribojevalo zopet tožno Istro in tako osvojilo svoji moči vse prekrasne in trgovinsko neizmerno imenitne obale od Trsta do Krfa. In razlegal se bode potem ob obalah sinje Jadre iz ponosnih slovanskih src kipeči veličastni zbor:

„Buči morje adrijansko,
Bilo si in boš slovansko!“

„Schulvereinu“ preti, ako nas vse prikazni ne varajo, nevarnost. Ministerski predsednik je doposlal namreč po deželnih predstojnikih vsem okrajnim glavarstvom okrožnice, v katerih zahteva poročila, kako se v njihovem področju véde „Schulverein.“ V teh okrožnicah se pravi naravnost, da se zdi, da delovanje „Schulvereinovo“ sega čedalje bolje na politično polje. — Nikakor ne dvojimo, da bode večina okrajnih glavarstev izdala nemškemu „šolskemu društvu“ najboljše svedočbe; ali vlada bode dobila tudi toliko zanimivih dat o delavnosti rovarske te ustanove, da bode — ako jej je resna volja — prav lahko, strogo po zakonu ravnajoč, izdatno omejila nje delovanje.

Ako bi se določilo, da je „Schulverein“ politično društvo, tedaj bi mu bilo prepovedano ustanovljati podružnice in sprejemati za člane ženske in nepolnoletne moške osebe. S tem bi njegova sedanja organizacija bila mahoma uničena. Mi Slovenci, ki spoznajemo od blizu otrovajoče delovanje „Schulvereinovo“, želimo prav iz srca, da bi grof Taaffe vsaj v tej zadevi pokazal nasproti prevzetnim in neiskrenim nemškim liberalcem nekoliko več energije, nego smo jo opazali doslej pri njem.

Listnica upravnistva:

Če kedo izmed č. naročnikov ne prejema redno lista, prosimo, naj se nam po najkrajši poti pritoži; prizadejali si bomo kolikor moč, ustreči vsaki želji naših naročnikov.

G. M. Hostnik v Rylski. Poslanih 5 rubljev smo zmenjali in dobili zanje 6 gld. 10 kr. S tem je za letos plačana Vaša naročnina in 50 kr, za prihodnje leto.

G. A. Božič v R. Za lansko leto še 1 gld. 15 kr. —

G. B. Zafošnik v Drenji. Zapisali smo Vas med letošnje naročnike in Vam ob enem poslali prvi dve številki.

Gosp. Arh v Holiči. — Zahtevano sliko dobite v kratkem, pošljite nam o priliki 50 kr. za njo.

Gosp F. Š. na Slivnici: 1. štev. poslali smo Vam na Poniško; ostale prejemale bodete redno na Slivnico.

G. F. Š. na Š. G.: Obžalujemo nered pri odpravnistvu. Letos boste list redno prejemale na pošto v Št. Vidu. Če želite drugače, blagovolite nam poročiti.

Ctěný pan Josef Knop v Praze: Pro Vás předplacený jsou dva exempláři. Na jeden poslal nam předplatný pan J. Knop z Ptujce.

Popravki.

V zadnji številki je treba popraviti naslednje pomote. — V spisu „Glasbeni pogovori,“ stran 24., v 8. vrsti z desna od spodaj mora stati: kakor da bi bil znaten komad; — stran 25., v 16. vrsti z desna od zgoraj; da dajejo snovi tudi drugim glasbenikom — Takisto v spisu „Hrvaški spomini ne sme biti na str. 26., v 4. vrsti spodaj na levi: O Slovencih je govoril malo in mrzlo, nego: O Slovanih je govoril v šoli malo in mrzlo.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravnistvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu št. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.

Tisek „Narodne Tiskarne“. — Izdajatelja in lastnika: Ivan Hribar in dr. Ivan Tavčar. — Urednik: Anton Trstenjak.